

ProDemos

**Jaarplan
2022**

Inhoud

Managementsamenvatting Jaarplan 2022	5
Hoofdstuk 1. De basis van democratisch besef	8
Hoofdstuk 2. Beleving van de democratische rechtsstaat	10
Hoofdstuk 3. Klaar voor het burgerschap	14
Hoofdstuk 4. Democratisch burgerschap stimuleren	16
Hoofdstuk 5. Goed geïnformeerd naar de stembus	18
Hoofdstuk 6. Een sterk ProDemos	20
Financiële kengetallen	24

Managementsamenvatting

Jaarplan 2022

Voor u ligt het Jaarplan 2022 van ProDemos. Corona is voor ProDemos disruptief geweest, evenals de verhuizing van het parlement wegens de renovatie van het Binnenhof. Zoals veel andere organisaties heeft ook ProDemos vanaf de uitbraak van het coronavirus in maart 2020 een lastige tijd gehad. Uitvoeringen kwamen stil te liggen, onze tientallen begeleiders konden we onvoldoende of geen werk bieden. Met uitstroom van medewerkers en vertraging van ingezette groei- en verbeterplannen als gevolg. Ook in 2022 houden we er nog rekening mee dat corona of de nasleep daarvan invloed kan hebben op ons doelbereik.

Het Jaarplan 2022 is een transitieplan. Het is opgesteld in coronatijd tijdens het betrekken van een sub-locatie door een nieuw aangetreden directie en een organisatie die net is gereorganiseerd en nog volop in verandering is. Waar dit plan voorheen was opgebouwd langs de lijnen van de afdelingen van ProDemos vormen in programma's ondergebrachte doelen en doelgroepen nu de dragende lijn van het Jaarplan. Deze wijziging is ingegeven door de strategische dialoog die conform het verbeterplan in 2021 is gevoerd. Het impliceert een omschakeling naar een nieuwe manier van (programmatisch) werken die we in 2022 verder uitwerken, in goed overleg met teamleiders, programmateams en de ondernemingsraad. De programma's worden komend jaar verder verfijnd op basis van data-analyse, marktonderzoek, risicoanalyse etc.

Urgentie van de maatschappelijke opgave van ProDemos

Het werk van ProDemos kent een urgente politiek-maatschappelijke context die in 2022 aan zal houden. Onderzoeken wijzen op afnemend vertrouwen in de democratie en de rechtsstaat; onlangs is de term "laag-vertrouwen samenleving" gebruikt om het gedaalde vertrouwen in overheidsinstituten in Nederland te typeren¹. De coronacrisis, de toeslagenaffaire, de omgang met de Groningse aardbevingsschade en de langste formatie in onze geschiedenis laten merkbaar hun sporen na. De missie van ProDemos en het investeren in democratische betrokkenheid zijn urgenter dan ooit.

Uit recent onderzoek blijkt bovendien dat er grote verschillen bestaan tussen ongeschoolde en meer praktisch opgeleide mensen en theoretisch opgeleiden (hbo en wo). De laatste groep heeft meer vertrouwen in politici en overheidsinstanties en is doorgaans meer geïnteresseerd in de politiek en politieke onderwerpen dan praktisch geschoolden. Deze verschillen vertalen zich door naar het stemhokje: praktisch geschoolden zijn al jaren structureel oververtegenwoordigd onder niet-stemmers. Deze inzichten neemt ProDemos mee in de inrichting van haar programma's en activiteiten.

Keuzes en accenten in programma's voor onderwijs en volwassenen in 2022

In haar programma's gericht op het primair onderwijs (PO), het voortgezet onderwijs, het mbo en volwassenen zet ProDemos alles op alles om met de beschikbare middelen en behoud van kwaliteit een zo groot mogelijk bereik te realiseren. Hierbij zijn keuzes gemaakt en accenten gelegd.

Overwegingen hierbij zijn het bereik, de beoogde doelgroep en de kosteneffectiviteit. Het primair onderwijs wordt niet meer in Den Haag ontvangen, enerzijds om in Den Haag ruimte te maken voor het VO, anderzijds omdat

¹ Zie o.a. De laag-vertrouwensamenleving: de maatschappelijke impact van COVID-19 in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam & Nederland – Erasmus Universiteit i.s.m. Risbo, Vrije Universiteit, De Haagse Hogeschool, Universiteit Leiden, gemeenten Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, Kieskompas, 1–11–2021; www.scp.nl/publicaties/publicaties/2021/06/30/burgerperspectieven-2021--kwartaal-2; 118046_Democratisch_bewustzijn_in-Nederland_WEB.pdf (verwey-jonker.nl) en www.ipsos.com/nl-nl/prinsjesdag-2021.

leerlingen in ons ideaalbeeld tijdens de basisschoolperiode dicht bij huis kennismaken met de democratie. In 2019 was al besloten om komend schooljaar te stoppen met de activiteiten op Fort De Bilt in Utrecht, maar ook Kindergemeenteraad en Kinderrijk worden vanaf 2022 niet meer aangeboden. Voor het voortgezet onderwijs (VO) vervalt de Jongerengemeenteraad. De volgende overwegingen speelden daarbij een rol; de behoefte aan focus, tegenvallend bereik, kostenefficiëntie en de behoefte aan actualisering c.q. doorontwikkeling van activiteiten.

In 2022 blijft het accent liggen op de ontvangst van scholieren in het voorgezet onderwijs in Den Haag². Echter, in de tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer is de ruimte om leerlingen te ontvangen beperkter dan in de vaste huisvesting. Daarom zet ProDemos in op groter bereik van het voortgezet onderwijs in het land met het nieuwe “Parlement op School”, dat een alternatief vormt voor een fysiek bezoek aan Den Haag. Daarnaast biedt ProDemos fysieke en online gastlessen in de klas aan. Verder streven we naar vergroting van het aandeel vmbo-scholieren dat gebruik maakt van onze activiteiten.

ProDemos wil in 2022 in toenemende mate het mbo bereiken, veelal in het land op de scholen zelf, mede omdat de capaciteit in Den Haag beperkt is. Omdat het vaak ontbreekt aan geschoolde vakdocenten burgerschap, bieden we hen graag extra ondersteuning. Zo verwachten

we veel van de ontwikkeling van online gastlessen voor deze doelgroep. Daar maken we dan ook tijd en middelen voor vrij. ProDemos heeft hier tijdens de coronacrisis al ervaring mee opgedaan.

Verder bouwen we een aantal kleinere activiteiten voor volwassenen af, zoals Democratie in Debat en het Rechtbankbezoek voor het algemene publiek. Met Democratie in Debat bereikten we niet de juiste doelgroepen en bij het Rechtbankbezoek is onze toegevoegde waarde groter als we de focus leggen op het onderwijs. Daarnaast bundelen we activiteiten, bijvoorbeeld in Democratie voor Iedereen. Dit doen we om de toegankelijkheid te vergroten en meer samenhang te creëren tussen de activiteiten, wat de effectiviteit ten goede zal komen.

Gemeenteraadsverkiezingen 2022

Op 16 maart 2022 vinden er Gemeenteraadsverkiezingen plaats. ProDemos helpt met activiteiten ervoor dat mensen goed geïnformeerd hun stem kunnen uitbrengen. Speciale aandacht gaat uit naar de mensen die moeilijker toegang vinden tot informatie over de democratische rechtsstaat. We organiseren informatiebijeenkomsten, bieden online verkiezingsgastlessen aan scholen aan en maken in

² Regeerakkoord ‘Vertrouwen in de toekomst’ (2017): “Ook maken we het mogelijk dat alle kinderen tijdens hun schooltijd het Rijksmuseum en ons parlement bezoeken.”

opdracht van gemeenten StemWijzers waarmee we een groot publiek bereiken.

Accenten interne organisatie en financiën

Hoewel het in mei 2020 opgestelde verbeterplan zo goed als uitgevoerd is, blijft de professionalisering van de organisatie om aandacht en investeringen vragen. Denk aan invoering van het programmatisch en meer evidence based werken, aan de versterking van de planning- en control-cyclus en de inrichting van een management dashboard. In 2022 wordt bovendien het functiehuis herzien en staan de laatste evaluaties van het verbeterplan en de reorganisatie gepland. In de vervolgstappen zal de focus blijven liggen op het duurzaam borgen van de structurele aandachtspunten, zoals professionalisering, cultuur en veiligheid.

Voorts bereidt ProDemos zich voor op de toekomst door in nauw overleg met onze subsidieverstrekker, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), alternatieve huisvesting in Den Haag te verkennen, geschikt voor de groeiende bezoekersaantallen. Daarnaast verkent ProDemos samen met diverse partners, zoals de Tweede Kamer, de gemeente Den Haag en het Rijksvastgoedbedrijf de eventuele ontwikkeling van een nieuw parlementair bezoekerscentrum voor het vernieuwde Binnenhof vanaf 2026. Tot slot verkennen we wat er mogelijk en nodig is om de groeiambitie in het land op een kosteneffectieve manier logistiek mogelijk te maken.

De huidige huisvesting van ProDemos, door de tijdelijke parlementaire huisvesting op twee locaties in het centrum van de stad, legt voorts de komende jaren onvermijdelijk een flink beslag op de financiële middelen. De reserves zijn hierop afgestemd.

Onzekerheden en risico's

Aan de uitvoering van dit jaarplan zijn risico's en onzekerheden verbonden. De beperkte capaciteit in de tijdelijke parlementaire huisvesting dwongen ProDemos al het groeipad ten aanzien van de te ontvangen leerlingenaantallen in Den Haag aan te passen.

Daar is corona bijgekomen als grootste onzekere factor in de realisatie van het jaarplan. Geldende maatregelen beperken de toegankelijkheid van de parlamentsgebouwen

in Den Haag en uitvoeringslocaties van ProDemos in het land enerzijds en de mogelijkheden en bereidheid van scholen om excursies te ondernemen of gastdocenten te ontvangen anderzijds. De ervaringen van de afgelopen twee jaar hebben ons namelijk geleerd dat onderwijzers tijdens lockdowns en in hybride onderwijssituaties de focus leggen op het behalen van de eindtermen en weinig ruimte hebben voor extra leerdoelen. Dit geldt ook voor ons overige aanbod. Denk aan de rondleidingen voor volwassenen naar de Tweede Kamer, die we in de meeste veiligheidsniveaus niet uit kunnen voeren.

Ook in de beschikbaarheid van voldoende personeel, in het bijzonder begeleiders voor de uitvoering van educatieve activiteiten, schuilen onzekerheden. Doordat er geen uitvoeringen waren, zijn met name veel oproepkrachten op zoek gegaan naar ander werk. In de huidige krappe arbeidsmarkt is het lastiger om jonge mensen te werven en vast te houden in wat meestal een bijbaan is. Daarnaast maken de beperkingen in het aantal uitvoeringen dat ProDemos haar toch al geslonken begeleiderspool niet in het normale tempo zonder verlies van kwaliteit weer op peil kan krijgen.

Vanwege deze onzekere omstandigheden presenteren we in de programmahoofdstukken in twee scenario's onze streefcijfers.

Tot slot

Uitgedaagd door de urgente opgave om het draagvlak voor onze democratische rechtsstaat te versterken ziet de directie van ProDemos de toekomst met vertrouwen tegemoet, ondanks de onzekerheden. Dit vertrouwen is mede gestoeld op het sterk gemotiveerde en deskundige personeel, de kritisch-constructieve opstelling van de ondernemingsraad, op scholen die ons als altijd goed weten te vinden, op het vertrouwen van onze subsidieverstrekken en een toegewijde raad van toezicht en raad van adviseurs.

De raad van toezicht heeft het Strategisch Plan en het Jaarplan op 3 november 2021 vastgesteld. Vervolgens dient ProDemos beide in bij het ministerie van BZK en de Tweede Kamer als onderdeel van de subsidieaanvraag voor het komende jaar. Vanwege de verlengde subsidieregeling is die termijn voor 2022 verschoven van 1 oktober naar 15 november 2021.

Hoofdstuk 1

De basis van democratisch besef

Leerlingen in het primair onderwijs

Je kunt niet vroeg genoeg beginnen met het informeren van burgers over de waarde en werking van de democratische rechtsstaat. Met een aanbod voor het basisonderwijs wordt de basis gelegd voor een doorlopende leerlijn die via het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs loopt naar volwassen inwoners van Nederland. ProDemos biedt educatieve activiteiten voor basisschoolleerlingen in de groepen 7 en 8.

Het belang van die activiteiten blijkt uit het feit dat al in het eerste leerjaar er grote verschillen blijken te zijn tussen onderwijsniveaus in kennis over de democratie en rechtsstaat. Daarom wil ProDemos de komende jaren investeren in relevant aanbod voor het burgerschapsonderwijs op de basisschool.

Op dit moment bereikt ProDemos (direct en indirect) ongeveer de helft van het aantal leerlingen van 10–12 jaar in het basisonderwijs. Op termijn is het streven om alle leerlingen van groep 7 en 8 te bereiken zodat ieder kind met basis-kennis en -vaardigheden op het gebied van de democratische rechtsstaat doorstroomt naar het vervolgonderwijs.

Door deelname aan het programma van ProDemos maken leerlingen kennis met het principe van democratische besluitvorming. Ze weten dat ze in een democratische rechtsstaat leven en hebben geoefend met invloed uitoefenen op besluitvorming. Daarmee wordt de basis gelegd voor het ontwikkelen van politiek zelfvertrouwen.

In de komende jaren wil ProDemos docenten beter en effectiever kunnen ondersteunen bij de invulling van hun burgerschapsonderwijs. Daarom gaan we in 2022 onderzoek doen naar de behoeften en wensen van docenten in het basisonderwijs. ProDemos wil weten welke ondersteuning zij nodig hebben om te kunnen voldoen aan de opdracht die voortvloeit uit de Wet verduidelijking burgerschapsopdracht die per 1 augustus 2021 in werking is getreden. Op basis daarvan kan ProDemos in komende jaren haar aanbod bijstellen en waar nodig uitbreiden met activiteiten of lesmateriaal voor in de klas.

Activiteiten en middelen

Het grootste bereik in het basisonderwijs heeft ProDemos met het lespakket **De Derde Kamer**, een interactief lesprogramma over de Nederlandse parlementaire democratie. Met dit pakket stimuleren we scholen om in de week rond Prinsjesdag in de klas aandacht te besteden aan politiek en democratie. Scholen kunnen hiervoor gratis een leskoffertje bestellen. Dit project is een initiatief van de

DE DERDE KAMER

Wat is Prinsjesdag eigenlijk? Hoe werken verkiezingen? Met het lespakket **De Derde Kamer** wordt politiek leuker dan ooit. Met twee koffertjes heeft de leraar alles in huis om de belangrijkste onderwerpen rondom onze democratie uit te leggen. Met handboekjes, een debatspel en op derdekamer.nl informatieve filmpjes. De Derde Kamer wordt aangeboden in samenwerking met de Eerste en Tweede Kamer.

Eerste en Tweede Kamer. De uitvoering van het project is sinds 2016 in handen van de Eerste Kamer en ProDemos.

Tijdens **Democracity** leren kinderen hoe het lokale bestuur werkt. In dit rollenspel dat plaatsvindt in de raadszaal richten kinderen samen een stad in. In 2022 wil ProDemos intensiever gaan samenwerken met gemeenten en meer

spellen in bruikleen geven, waardoor we meer kinderen kunnen bereiken.

Docenten zijn belangrijke intermediairs om leerlingen te bereiken. Naast een breed aanbod aan **digitaal lesmateriaal** biedt ProDemos daarom **workshops** voor pabo-studenten in het land en in Den Haag.

TOELICHTING OP STREEFCIJFERS

Anders dan in voorgaande jaren worden de streefcijfers vanaf 2022 niet langer op activiteitsniveau geformuleerd, maar op programmaniveau. Zodoende kan binnen de programma's met de inzet van activiteiten flexibeler worden gestuurd, mochten omgevingsfactoren daarom vragen. De bereikcijfers worden deels ook anders opgebouwd.

- Direct bereik geeft het aantal deelnemers weer dat ProDemos bereikt via activiteiten die uitgevoerd worden onder persoonlijke begeleiding van ProDemos. Hieronder vallen zowel fysieke uitvoeringen als digitale gastlessen en workshops, begeleid door een medewerker van ProDemos.
- Indirect bereik heeft betrekking op het gebruik van lespakketten in de klas en uitvoeringen door derden.
- Online bereik betreft het aantal unieke gebruikers of bezoekers aan onze digitale platformen

en/of aantallen downloads van les- en informatiemateriaal.

NB: de online gastlessen vallen onder direct bereik.

- Bereik via intermediairs betreft direct of indirect bereik onder intermediaire doelgroepen, zoals docenten, griffiers of raadsleden. Hierbij wordt enkel het unieke bereik gerekend, dus bijvoorbeeld aantallen abonnees van nieuwsbrieven of deelnemers aan een workshop. Deze aantallen zeggen dus niet iets over de frequentie dan wel het indirecte bereik via de intermediair.

Onzekerheden en risico's

Vanwege de huidige omgevingsfactoren, zoals de verhuizing naar de Tweede Kamer, de beperkingen vanwege corona en de gevolgen voor vraag, aanbod en formatie presenteren we in dit jaarplan onze streefcijfers in twee scenario's, waarbij we bij grote onzekerheden bovendien werken met

een variabel bereik. De aard van de externe omstandigheden maken dat de huidige risicofactoren met name impact hebben op het 'direct bereik', dus de uitvoeringen onder begeleiding. Daarbij kan de verschuiving naar online gastlessen de effecten slechts ten dele compenseren, omdat de omstandigheden en de aangepaste vorm ook negatieve gevolgen hebben voor de vraag naar onze activiteiten.

In het 'reguliere' scenario gaan we

onder andere uit van een gefaseerde toegang tot de Tweede Kamer, waarbij de beperkingen door de opstart na corona zijn verdisconteerd in de verwachte aantallen. In het 'corona'-scenario rekenen we naast de corona-piek in de wintermaanden op een beperkter bereik vanwege de verlenging van de huidige maatregelen, dan wel de invoering van extra maatregelen en de toekomstige gevolgen voor persoonlijke inzet.

BEREIKCIJFERS BOUWEN AAN DEMOCRATISCH BESEF*

	Coronasenario	Regulier scenario
Direct bereik van leerlingen	8.500	11.800
Indirect bereik	166.750	168.000
Online bereik	121.500	121.500
Bereik onder intermediairs	1.150	1.650

* Alle activiteiten in het programma 'De basis van democratisch besef' worden gefinancierd vanuit het ministerie van BZK en de Tweede Kamer, met uitzondering van De Derde Kamer. Dat is een initiatief van de Eerste en Tweede Kamer. De uitvoering van het project is sinds 2016 in handen van de Eerste Kamer en ProDemos. Uitvoeringen op locatie (bij gemeenten en provincies) worden deels uitgevoerd in opdracht van gemeente of provincie.

Hoofdstuk 2

Beleving van de democratische rechtsstaat

Scholieren in het voortgezet onderwijs

ProDemos biedt een breed scala aan activiteiten voor het voortgezet onderwijs om zoveel mogelijk leerlingen kennis te laten maken met democratie en rechtsstaat. Voor deze leeftijdsgroep is beleven en ervaren essentieel om lesstof eigen te kunnen maken. ProDemos biedt daarom waar mogelijk de gelegenheid om bestuurslagen en instituties te bezoeken.

Op basis van de regeerakkoordopgave blijft in het programma voor het voortgezet onderwijs een bezoek aan het parlement centraal staan. Echter vanwege beperkingen op de tijdelijke locatie van de Tweede Kamer zet ProDemos in op een groter bereik van het VO in het land. Daarnaast tonen onze bereikcijfers dat relatief veel havo/vwo scholen activiteiten van ProDemos afnemen. Daarom investeert ProDemos in manieren om het bereik onder meer praktijk-gerichte onderwijsniveaus te vergroten. Ook sluit ProDemos aan op de ontwikkelingen in het burgerschaps-onderwijs.

Politiek Den Haag voor Scholen

Nu het Binnenhof tijdelijk niet toegankelijk is in verband met de langjarige renovatie, bieden we onze activiteiten in Den Haag deels aan vanuit onze sublocatie 'de Studio's' in New Babylon, vlakbij de tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer. Hier en aan de Hofweg hopen we in 2022 zo'n 100.000 scholieren te ontvangen die allen een

bezoek brengen aan de Tweede Kamer. Dit aantal is echter sterk afhankelijk van de nasleep c.q. ontwikkelingen rondom corona.

Voor in de Studio's ontwikkelen we een interactief onderdeel, zodat groepen ook op die locatie een korter, maar volwaardig aanbod krijgen. Een korter programma is vooral aantrekkelijk voor vmbo- en praktijkklassen, wat in lijn is met de wens om het aanbod van deze scholen te vergroten.

ProDemos in het land laten aansluiten op het curriculum van docenten

Het is niet voor elke schoolklas mogelijk om naar Den Haag te komen om een educatief programma over de landelijke politiek te volgen. Bijvoorbeeld vanwege de afstand of omdat een excursie naar Den Haag voor te veel prikkels zorgt. Omdat ProDemos het belangrijk vindt om zoveel mogelijk leerlingen op het voortgezet onderwijs te bereiken, bieden we scholen een alternatief aanbod dat

PARLEMENT OP SCHOOL

Parlement op School is gebaseerd op het aanbod van Politiek Den Haag voor Scholen, maar dan zo aangepast dat het in de klas kan worden gegeven. De rode draad van het programma is de route van een 'wens' naar een 'wet', aan de hand van een door de klas gekozen wetsvoorstel. Daarnaast speelt de groep een Kamerdebat na, compleet met achterban en opiniepeilingen.

de ervaring van een bezoek aan het parlement benadert én dezelfde inhoud behandelt. Parlement op School wordt uitgevoerd op school. Omdat we met Parlement op School ons bereik in het land willen vergroten, ligt de focus in 2022 op het vergroten van de bekendheid van dit nieuwe aanbod.

Democratie en rechtsstaat beslaan verschillende thema's. Voor een goed begrip van de werking van de democratie en rechtsstaat is het belangrijk om aan elk thema aandacht te besteden. Een docent kan ook (extra) aandacht besteden aan een thema naar aanleiding van een actuele gebeurtenis. Om aan deze behoefte te voldoen zijn er thematische gastlessen die docenten kunnen aanvragen, waarbij er in het aanbod voor op scholen speciale aandacht is voor lokale en regionale democratie en de rechtsstaat.

Ons aanbod in lijn brengen met de verscherpte wet burgerschapsopdracht

De aanscherping van de burgerschapsopdracht voor het onderwijs is een belangrijk uitgangspunt voor ons aanbod voor het voortgezet onderwijs. Al onze activiteiten en middelen zijn gericht op respect voor en informatie over

de (basiswaarden van de) democratische rechtsstaat en grondrechten. Daarnaast dragen ze bij aan de ontwikkeling van burgerschapsvaardigheden. ProDemos wil met haar aanbod scholen ondersteunen bij deze aangescherpte burgerschapsopdracht en zal komend jaar onderzoek doen naar de ondersteuningsbehoefte op dit vlak onder docenten, bij voorkeur samen met andere aanbieders van onderdelen van burgerschapsonderwijs.

Activiteiten en middelen

De meeste leerlingen in het voortgezet onderwijs bereikt ProDemos met **Politiek Den Haag voor Scholen**. De groei daar wordt de komende jaren beperkt door de logistieke beperkingen van de tijdelijke locatie van de Tweede Kamer. Daarom zet ProDemos volop in op de promotie van het nieuwe **Parlement op School** en de **gastlessen op school**. Het aanbod aan gastlessen wordt aangescherpt en dit jaar uitgebreid met speciale **verkiezingsgastlessen** in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 en de Provinciale Statenverkiezingen in 2023.

Voor de activiteiten die we in samenwerking uitvoeren in de gemeenteraad, op provinciehuizen of in de rechtbanken, bijvoorbeeld **Klassenbezoek@gemeenteraad** en het **Provinciespel**, investeert ProDemos in beter accountmanagement om meer potentiële partners enthousiast te maken voor ons aanbod.

Essentieel in het bereiken van leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn hun docenten. ProDemos blijft daarom werk maken van kwalitatief hoogstand **lesmateriaal voor in de klas** en **workshops** voor docenten (in opleiding). De **Docentendag** is ieder jaar een succesvolle dag waar ook ruimte is voor het delen van ervaringen en het bouwen aan netwerken.

BEREIKCIJFERS BELEVING VAN DE DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT*

	Coronascenario	Regulier scenario
Direct bereik van leerlingen	108.250–122.175	122.300–134.000
Indirect bereik	250	500
Online bereik	75.000	75.000
Bereik onder intermediairs	4.300	4.600

* Alle activiteiten in het programma 'verkenning van de democratische rechtsstaat' worden gefinancierd vanuit de subsidie van het ministerie van BZK, met uitzondering van de Maatschappelijke stage Tweede Kamer. Deze wordt uitgevoerd in opdracht van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Uitvoeringen op locatie (bij gemeenten en provincies) worden deels uitgevoerd in opdracht van gemeente of provincie.

ALLE SCHOLIEREN NAAR HET PARLEMENT

In het Regeerakkoord uit 2017 is opgenomen dat alle middelbare scholieren in het kader van burgerschapsvorming een bezoek brengen aan het parlement. ProDemos geeft uitvoering aan deze opgave, waarbij het doel was om vanaf 2024 het aantal van 180.000 scholieren van het voortgezet onderwijs te bereiken. Het groepspad dat hiervoor was uitgestippeld werd al gemankeerd door de logistieke beperkingen die de verhuizingen naar de tijdelijke locaties van de Eerste en Tweede Kamer met zich meebrachten. Het maximaal haalbare bezoek aan de Tweede Kamer kwam hierdoor op 130.000 leerlingen per jaar voor de periode tot na de renovatie. Daar is de afgelopen twee jaar corona bijgekomen, waarvan de impact komend jaar niet volledig valt te overzien.

Met het oog op de logistieke beperkingen is het afgelopen jaar Parlement op School ontwikkeld dat vanaf het schooljaar 2021–2022 wordt aangeboden. Parlement op School zal echter slechts een deel van het beperkte aanbod in Den Haag kunnen ondervangen. Enerzijds omdat scholen nog niet bekend zijn met dit aanbod, anderzijds omdat de begeleidingspool in de praktijk getraind moet worden. En dat kost tijd. Ook corona is een factor van belang. In de afgelopen twee

jaar heeft ProDemos fysieke en online gastlessen toegevoegd aan haar aanbod voor het voortgezet onderwijs, om scholen die niet naar Den Haag kunnen of willen komen te kunnen voorzien van een educatief aanbod. Dit aanbod wordt ook in 2022 nog aangeboden, waarbij ProDemos vanuit kwaliteitsoogpunt het eerst inzet op fysieke uitvoeringen en pas als het echt niet anders kan de online gastlessen aanbiedt aan het voortgezet onderwijs. Binnen het programma Beleving van de democratische rechtsstaat dragen de (alternatieve) activiteiten uit onderstaande tabel bij aan de regeerakkoordopgave ‘alle scholieren naar het parlement’.

Reiskostenregeling

Sinds schooljaar 2019–2020 bieden we scholen een vergoeding aan voor een deel van de reiskosten die gemoeid zijn met een bezoek aan het parlement via ProDemos. We beogen hiermee een drempel om naar Den Haag te komen weg te nemen, met name voor verder weg gelegen scholen. Vanwege corona heeft Politiek Den Haag voor Scholen grote delen van 2020 en 2021 stilgelegd, waardoor het niet mogelijk is geweest om de effectiviteit van de maatregel te evalueren. We beogen dit in 2022 alsnog te doen, mits de situatie het toelaat.

BEREIKCIJFERS ALLE SCHOLIEREN NAAR HET PARLEMENT

	Coronascenario	Regulier scenario
Politiek Den Haag voor Scholen	85.000–93.500	93.500–103.000
Parlement op School	4.000–4.750	4.750–5.250
Gastlessen in de klas (fysiek en online)	15.000–17.000	17.000–18.000
TOTAAL	104.000–115.250	115.250–126.250

Hoofdstuk 3

Klaar voor het burgerschap

Studenten in het middelbaar beroepsonderwijs

Mbo-studenten zijn vaak (bijna) stemberechtigd. In dit programma ligt dan ook de nadruk op het versterken van het politiek zelfvertrouwen. We stimuleren studenten om zelf invloed uit te oefenen, onder andere door te stemmen. Op die manier maakt dit programma integraal onderdeel uit van de doorlopende leerlijn van ProDemos.

Uit onderzoeken blijkt dat mbo-studenten een relatief grote afstand hebben tot de politiek en minder goed vertegenwoordigd zijn in de volksvertegenwoordiging. ProDemos wil voorkomen dat mbo-studenten op nog grotere afstand komen te staan. Sterker nog, we beogen de kloof tussen onderwijsniveaus juist te verkleinen. Daarom investeren we in het vergroten van ons bereik onder deze doelgroep.

Tegelijk zijn er grote verschillen in de manier waarop het burgerschapsonderwijs op mbo- scholen wordt vormgegeven. Op sommige scholen zijn er vakdocenten toegewijd aan burgerschapsonderwijs. Op andere scholen doen docenten het vak 'erbij' en is er beperkt aandacht voor dit onderwerp.

Met een breed aanbod voor het mbo beoogt ProDemos aan te sluiten op de verschillen tussen scholen in het mbo. Naast de beperkte aandacht zijn niet alle docenten die het

vak burgerschap geven hiervoor voldoende toegerust. Gastlessen hebben hierdoor een grote toegevoegde waarde. Docenten kunnen met de materialen en activiteiten van ProDemos op een laagdrempelige manier de thema's invullen.

Vergroten bereik op scholen

Door de logistieke beperkingen die vanwege de renovatie van het Binnenhof het aantal deelnemers in Den Haag beperken, focust het mbo-programma zich op het vergroten van het bereik in het land. We zorgen voor een betere bekendheid van onze bestaande activiteiten en brengen nieuw aanbod zoals Parlement op School en Project Burgerschap onder de aandacht door onze marketingstrategie te versterken en datagericht te werken.

SPEAK OUT LOUD

Project Burgerschap is een interactieve installatie over democratie en rechtsstaat, die langs scholen reist. Studenten lopen in 60 minuten door de installatie heen, en krijgen daarnaast een verdiepende les van hun eigen docent. Zo doen ze basiskennis op over de democratische rechtsstaat en krijgen ze de boodschap mee dat de democratie er voor iedereen is en dat iedereen mag meedoen.

Betere aansluiting aanbod bij behoeften docenten Burgerschap

We versterken het netwerk met docenten, studenten en mbo-instellingen. Dat contact draagt niet alleen bij aan de bekendheid met onze activiteiten, maar het vergroot ook ons inzicht in de wensen en behoeften van docenten. Die kennis over het mbo resulteert waar nodig in het aanscherpen van ons aanbod en de training van begeleiders. De evaluatie van de Burgerschapsagenda mbo 2017–2021 staat ook op de agenda voor eind 2021. De uitkomsten daarvan zal ProDemos nauwgezet bestuderen.

Tot slot wil ProDemos komend jaar op zoek gaan naar aanvullende middelen om het aanbod voor het mbo verder uit te kunnen ontwikkelen.

Activiteiten en Middelen

De meeste studenten op het mbo bereikt ProDemos op de scholen zelf. Met **Gastlessen op school** en activiteiten als het **Rechtbankbezoek** en **Provinciespel** bereikte ProDemos al zo'n 25.000 studenten per jaar. Met nieuwe activiteiten als **Speak out Loud** en **Parlement op School** groeit het bereik in het land substantieel. Ook nieuw zijn de **Vrijheidscolleges** die jaarrond zullen worden aangeboden door de stichting Vrijheidscolleges in samenwerking met ProDemos.

Het **lesmateriaal voor in de klas** wordt uitgebreid met drie werkvormen over de rechtsstaat en de werking van rechtbanken.

BEREIKCIJFERS KLAAR VOOR HET BURGERSCHAP*

	Coronascenario	Regulier scenario
Direct bereik van studenten	40.750–58.250	58.250–68.350
Indirect bereik	200	250
Online bereik	17.500	17.500
Bereik onder intermediairs	1.150	1.400

* Alle activiteiten in het programma 'klaar voor het burgerschap' worden gefinancierd vanuit de subsidie van het ministerie van BZK, met uitzondering van uitvoeringen op locatie (bij gemeenten en provincies) die deels worden uitgevoerd in opdracht van gemeente of provincie. Gastlessen rechtbank en rechtbankbezoek worden mogelijk gemaakt door het ministerie van V&J.

Hoofdstuk 4

Democratisch burgerschap stimuleren

Volwassenen

ProDemos vindt het belangrijk dat iedereen in Nederland die actief mee wil doen in onze democratische rechtsstaat ook echt mee kan doen. Daarom bieden we op laagdrempelige wijze informatie aan voor een breed publiek aan volwassenen.

Daarbij staat toegankelijkheid de komende jaren centraal. ProDemos wil ervoor zorgen dat bezoekers gedurende de renovatie de weg naar het parlement blijven vinden. We zien kansen om op basis van onze ervaring actief burgerschap onder een breder publiek te stimuleren en willen de onderlinge dialoog tussen burgers en politici faciliteren.

Activiteiten en middelen

Bezoek aan politiek Den Haag

ProDemos blijft, ook gedurende de renovatie, **rondleidingen** verzorgen naar het parlement. Zodra het weer mogelijk is bieden we weer bezoeken aan de tijdelijke huisvestingen van de Eerste en Tweede Kamer, inclusief een familietour waarbij ook de Tweede Kamer wordt bezocht. We nemen op een laagdrempelige manier burgers mee de gebouwen in, daar waar ‘de politiek’ plaatsvindt, zodat de afstand tot de politiek verkleind wordt en bezoekers eigenaarschap kunnen voelen over de democratie en ons parlement.

In samenwerking met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) besteden we op diverse manieren aandacht aan de renovatie van het Binnenhof. Zo stelt ProDemos het **bezoekerscentrum** tijdelijk beschikbaar als informatiepunt voor het RVB, tot hun eigen locatie gerealiseerd kan worden. In de loop van 2022/2023 wordt voor het bezoekerscentrum een vernieuwd inhoudelijk interactief en beeldend decor ontwikkeld.

Actief burgerschap stimuleren

ProDemos richt zich in perioden van verkiezingen ook op mensen met een licht verstandelijke beperking via de projecten **Stem jij ook?** en het **Debat in Duidelijke Taal** (zie programmteam gemeenteraadsverkiezingen). Onder deze doelgroep is er een levendige vraag naar structurele informatie over politiek, de democratie en rechtstaat. We gaan daarom in 2022 onderzoeken of we bestaand materiaal kunnen door ontwikkelen om zo het **landelijk aanbod voor mensen met een licht verstandelijke beperking** te vergroten.

POLITIEK ACTIEF

Als ruim vijf jaar organiseert ProDemos samen met gemeenten de cursus Politiek Actief, waarbij inwoners kennismaken met de lokale politiek. De cursus is bedoeld voor iedereen die erover nadenkt politiek actief te worden, maar nog niet precies weet wat de mogelijkheden zijn. Maar ook voor burgers die willen weten hoe zij meer invloed kunnen uitoefenen op de lokale besluitvorming. Het doel is dat deelnemers na afloop zo enthousiast en zelfverzekerd genoeg zijn dat zij zelf politiek actief willen worden.

ProDemos ontwikkelt daarnaast in 2022 een reeks activiteiten die tezamen een doorlopende leerlijn voor volwassenen moet gaan vormen: **Democratie voor iedereen**. Deelnemers krijgen hierin de kennis en vaardigheden aangereikt om actief participerende burgers te worden.

De cursus **Politiek Actief** is uitgegroeid tot een zeer gewaardeerd en succesvol instrument om inwoners van gemeenten bekend te maken met de lokale politiek en hen hierbij te betrekken. Voor deze activiteit gaan we op zoek naar nieuwe kanalen en partners.

De dialoog stimuleren

Een van de grote krachten van ProDemos bij het organiseren van activiteiten is het in gesprek brengen van mensen met elkaar, in het bijzonder burgers met politici.

In 2022 investeren we in de (her)ontwikkeling van enkele formats voor volwassenen, zoals het **Politiek café** en het **Kamergesprek**. We zoeken hierbij de samenwerking met andere organisaties, zowel binnen ons Haagse netwerk als met instellingen door heel Nederland. We maken gebruik van elkaars expertise en creëren nieuwe kansen.

Online activiteiten

ProDemos maakt online tools en websites die een breed publiek inzicht geven in bijvoorbeeld de verschillen tussen politieke partijen in Nederland. Met onze **PartijenWijzer** doen we dat op basis van de ideologieën van partijen en met onze **StemmenTracker** op basis van het stemgedrag in de Tweede Kamer. Deze tools worden in 2022 geactualiseerd en komen in de tweede helft van het jaar weer online.

BEREIKCIJFERS DEMOCRATISCH BURGERSCHAP STIMULEREN*

	Coronasenario	Regulier scenario
Direct bereik van volwassenen	18.150–30.150	30.150–37.400
Indirect bereik	9.050	9.050
Online bereik	62.000	62.000
Bereik onder intermediairs	950	950

* Alle activiteiten in het programma 'actief burgerschap' worden gefinancierd vanuit de subsidie van het ministerie van BZK, met uitzondering van de cursus Politiek Actief. Deze worden uitgevoerd in opdracht van gemeente of provincie.

Hoofdstuk 5

Goed geïnformeerd naar de stembus

Gemeenteraadsverkiezingen 2022

Op 16 maart 2022 vinden er gemeenteraadsverkiezingen plaats. ProDemos biedt rondom die verkiezingen een uitgebreid aanbod aan activiteiten die vallen onder het overkoepelende programma voor verkiezingen. In dit programma zijn ook activiteiten ondergebracht in het kader van de Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen van 2023.

ProDemos wil met dit programma bereiken dat mensen goed geïnformeerd hun stem kunnen uitbrengen tijdens de verkiezingen. ProDemos hoopt daarnaast op de langere termijn resultaten te bereiken, onder andere door jonge mensen – die nog niet kiesgerechtigd zijn – te leren over verkiezingen en de waarde van hun stem. Zo hoopt ProDemos hun betrokkenheid bij de democratische rechtstaat op de lange termijn te bevorderen. Mensen worden immers niet geboren als democratisch burger. Democratisch besef moet zich ontwikkelen en daar draagt ProDemos aan bij door uiteenlopende verkiezingsactiviteiten aan te bieden die informeren over (het belang van) de democratische rechtsstaat.

De algemene doelstellingen van ProDemos, kennis overbrengen over democratie en rechtsstaat (informeren) en vaardigheden bijbrengen om hieraan deel te nemen, worden in dit programma toegespitst op de verkiezingen. ProDemos heeft daarnaast als algemene doel-

stelling om mensen te activeren gebruik te maken van hun actieve kiesrecht. Rondom verkiezingen is deze doelstelling natuurlijk het meest actueel. De precieze doelstellingen van dit programma luiden als volgt:

- Het onderwijs ondersteunen bij het informeren van leerlingen en studenten over de verkiezingen;
- Specifieke groepen, zoals eerste keer stemmers, activeren om te gaan stemmen bij de verkiezingen;
- Kennis overbrengen over de verkiezingen;
- Specifieke groepen vaardigheden bijbrengen om goed geïnformeerd hun stem uit te kunnen brengen bij de verkiezingen.

De focus ligt in het programma verkiezingen op vier doelgroepen: het onderwijs, eerste keer stemmers, ‘breed’ publiek en mensen die moeilijker toegang vinden tot informatie over de democratische rechtsstaat. Onderzoek toont aan dat met name de laatste groep aandacht verdient;

STEM JIJ OOK?

Met ‘Stem jij ook?’ wil ProDemos moeilijk lerenden en mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) politiek bewust maken en hen leren gebruik te maken van hun stemrecht. Op de website bieden we informatie over de verkiezingen en uitleg over het stemmen. Daarnaast is er een speciale verkiezingskrant. Voor organisaties die met deze doelgroep werken, organiseren we verkiezingsbijeenkomsten.

daarvoor bieden we dan ook uiteenlopende activiteiten. Activiteiten voor de geïnteresseerde burger biedt dit programma slechts beperkt, mede doordat dit niet onze primaire doelgroep is.

Activiteiten en middelen

Onderwijs

Veel van de activiteiten van ProDemos zijn gericht op het onderwijs. Rondom verkiezingen besteden docenten vaak veel aandacht aan dit onderwerp in de lessen. We ondersteunen docenten Maatschappijleer hierbij met **(online) lesmateriaal, gastlessen en andere activiteiten**.

Eerste keer stemmers

Uit onderzoek is bekend dat mensen die de eerste keer dat ze mogen stemmen ook daadwerkelijk gaan stemmen, dit vaak de rest van hun leven blijven doen. Het loont dus om in te zetten op het activeren van jongeren (18–24 jaar) om te gaan stemmen. ProDemos doet dit met divers voorlichtingsmateriaal, **gastlessen en verkiezingsfestivals** op het mbo (in samenwerking met de NJR).

BEREIKCIJFERS GOED GEÏNFORMEERD NAAR DE STEMBUS*

	Coronascenario	Regulier scenario
Direct bereik van deelnemers	7.500	12.650
Indirect bereik	168.000	168.000
Online bereik	2.047.000	2.047.000

* Alle activiteiten in het programma 'Goed geïnformeerd naar de stembus' worden gefinancierd vanuit de subsidie van het ministerie van BZK en de Tweede Kamer, met uitzondering van de mbo verkiezingsfestivals die dit jaar gefinancierd worden vanuit de subsidie van het ministerie van BZK en de Stembijzenders die in opdracht van gemeenten, dus zonder subsidie, worden gemaakt en online gebracht

Mensen die moeilijker toegang vinden tot informatie over de democratische rechtsstaat

In verkiezingstijd zijn mensen vaak actief op zoek naar informatie over de verkiezingen. Dit biedt ProDemos een uitgelezen mogelijkheid om mensen die we normaliter lastiger kunnen bereiken te informeren en te betrekken. Dit doen we door informatie te geven over waar de verkiezingen over gaan, hoe je moet stemmen en hoe je kunt bepalen op wie je wilt stemmen. We richten ons hierbij in het bijzonder op mensen die moeilijker toegang vinden tot informatie over de democratische rechtsstaat.

Dit is een diverse doelgroep waarvoor ProDemos in de loop der tijd een gevarieerd aanbod heeft ontwikkeld, omdat verschillende groepen een andere aanpak vergen. Denk aan voor nieuwe Nederlanders, laaggeletterden of mensen met een licht verstandelijke beperking. Ook voor hen geldt dat zij aan de democratische rechtsstaat moeten kunnen deelnemen, zoals is bekrachtigd in het VN-Verdrag uit 2016 inzake de rechten van personen met een handicap. ProDemos ontwikkelt hiervoor materialen, zoals **verkiezingskranten** en filmpjes en organiseert **verkiezingsbijeenkomsten**.

Breed publiek

Het brede publiek informeren we met Stembijzenders die we maken in opdracht van gemeenten. De **Stembijzender** is voor een grote groep inwoners een goed middel om op de hoogte te raken van de thema's die spelen in de gemeente en de standpunten van de verschillende politieke partijen hierin.

Hoofdstuk 6

Een sterk ProDemos

Interne organisatie

In 2021 is ondanks een uitdagend jaar met corona en de verhuizing van het parlement de uitvoering van het verbeterplan van mei 2020 grotendeels afgerond. Sommige onderdelen, zoals de cultuurverandering, kunnen we nooit als voltooid beschouwen, maar vergen permanent aandacht. De versterking en verbetering van de organisatie en het werken aan een veilige en plezierige werkomgeving blijven dan ook in 2022 speerpunten voor de hele organisatie.

Een professionele organisatie en plezierige werkomgeving

In 2021 zijn we gestart met een nieuwe strategische dialoog en Jaarplancycclus. Hierbij wordt gewerkt met vijf programma's gericht op het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs, het volwassen publiek en verkiezingen. Voor deze programma's worden activiteiten en doelen geformuleerd die neerslaan in een Jaarplan met begroting. Monitoring en evaluatie maken deel uit van alle programma's en worden organisatiebreed opgepakt. Onderzoek en kennisdeling worden steviger ingebed dan voorheen.

Het voorliggende Jaarplan en Strategisch Plan zijn voor het eerst langs deze lijn opgesteld. Dit programmatisch en meer evidence based werken, mede gestoeld op de evaluatie van de subsidieregeling ProDemos door Verwey Jonker¹, wordt in 2022 verder uitgewerkt. Ook wordt onderzocht wat er in de toekomst nodig is om de programmeams goed te laten functioneren. Zo wordt er gewerkt aan de monitoring, evaluatie en leer-methodologie, die zorg moet dragen voor de kwaliteit op activiteitsniveau en programmatische handvatten moet geven om te sturen op effect, bereik en kosten. Deels zal dit voortkomen uit de uitwerking van het programmatisch werken. Maar ook een externe verkenning van bestaande methodologieën maken deel uit van dit proces.

Bij de strategische dialoog zullen voortaan ook de externe omgeving en stakeholders worden betrokken. Ook zullen de resultaten van interne en externe onderzoeken en van reeds ingestelde klankbordgroepen hierbij worden meegenomen.

De afgelopen jaren heeft ProDemos sterk de nadruk gelegd op het creëren van een veilige werkomgeving. Die focus heeft inmiddels geleid tot duurzaam beleid op dit vlak, waarmee de basis voor een veilige werkomgeving gelegd. Daarom acht ProDemos de tijd rijp om de focus de

komende jaren deels te verleggen naar het welbevinden en werkplezier. Aandacht voor een goede werk-privébalans en persoonlijke ontwikkeling spelen een essentiële rol. Zo biedt ProDemos naast een jaarlijkse inspiratiedag organisatiebrede masterclasses en kenniscarroussels. Daarin gaan we komend jaar onder andere met elkaar in gesprek over de kernwaarden van ProDemos en hoe we deze onderdeel maken van ons werk en onze organisatie. Ook staan de evaluaties van het verbeterplan en de reorganisatie en de bespreking van de uitkomsten van het medewerkersonderzoek op de agenda.

Informatievoorziening en control

De nieuwe strategische Jaarplancycclus biedt het kader voor gedegen besluitvorming en voor goede aansturing van en verantwoording over de activiteiten. Om de organisatie goed te kunnen besturen, zijn verschillende soorten informatie nodig. Strategische managementinformatie is gericht op het bepalen van de toekomst van de organisatie, vooral in het licht van externe uitdagingen. Tactische informatie is gericht op het volgen of bijsturen van de activiteiten van de organisatie. Denk aan de bezettingsgraad van afdelingen of het bereik van programma's. Operationele informatie is gericht op het vlotte verloop van dagelijkse bedrijfsprocessen. In 2022/23 wordt een dashboard ingericht waarmee de benodigde informatie continu beschikbaar is en periodieke rapportages voor interne en externe stakeholders kunnen worden opgesteld. Met dit dashboard wordt de control-functie versterkt.

Risicobeheersing is een onderdeel van control. Het gaat bij ProDemos om risico's voor de kwaliteit en continuïteit van de taakuitvoering, om risico's van financiële aard en om risico's in het facilitaire bedrijf. Bezoekers en medewerkers moet een veilig verblijf en werkomgeving worden geboden, in navolging van bijvoorbeeld de Arboret en (brand)veiligheidsvoorschriften. Bedrijfs hulpverlening (BHV) is hierbij een cruciale schakel, het team van BHV'ers wordt ook in 2022 volgens de geldende normen getraind

en (bij)geschoold, ook voor de Studio's in New Babylon. Met een functionaris gegevensbescherming waarborgt ProDemos de privacy van medewerkers en klanten.

De organisatiebrede risicoanalyse is sinds 2021 onderdeel van de kwartaalrapportages. Ook deze worden in 2022 gekoppeld aan de geschetste rapportagecyclus.

In 2022 blijft de aandacht voor risicobeheersing onverminderd groot. Over de risico's die samenhangen met de renovatie van het Binnenhof en de toename en veranderingen in bezoekersstromen voeren we continu en intensief overleg met onze stakeholders.

Personeelsbeleid

Vanwege corona is het aantal oproepkrachten in 2021 sterk gedaald. ProDemos heeft bij de aanvang van 2022 98 medewerkers in vaste dienst en 95 medewerkers met een nulurencontract.

De zorg voor het personeel is en blijft voor ProDemos van het grootste belang. De bezetting moet weer op peil komen om de activiteiten uit te voeren, het welzijn van ProDemos medewerkers is belangrijk en het beleid en de achterliggende systemen moeten op orde zijn. In 2021 is op deze vlakken veel gebeurd. In 2022 wordt op deze inspanningen voortgebouwd.

Het waarborgen van een veilige werkomgeving blijft ook in 2022 een dagelijkse opdracht voor leidinggevend en voor medewerkers zelf in hun onderlinge contact op de werkvloer. Het personeel wordt op introductiedagen getraind in de omgang met ongewenst gedrag en maakt dan ook kennis met de vertrouwenspersonen. De integriteits- en klachtenregelingen dragen eraan bij dat medewerkers procedureel weten waar ze terecht kunnen.

Het nieuwe personeelsregistratiesysteem HR2Day voor onder meer salaris, verlof en het personeelsdossier functi-

oneert inmiddels naar behoren en wordt in 2022 uitgebreid. In 2021 is een traject voor herziening van het functiehuis gestart. Het is gewenst om dit beter te laten aansluiten bij de aard van de organisatie. De herziening kan binnen de cao plaatsvinden, wordt door een extern bureau begeleid en zal naar verwachting medio 2022 afgerond zijn.

Een beheerst ziekteverzuim is één van de kritische prestatiedoelstellingen van ProDemos. In 2022 wordt een nieuwe passende arbodienstverlener aangezocht. Om de (mentale) gezondheid van medewerkers te monitoren, ook met het oog op thuiswerken, wordt hen begin 2022 een Periodiek Medisch Onderzoek (PMO) aangeboden. Voorts wordt in 2022 zowel afdelingsgewijs als organisatiebreed werk gemaakt van de follow-up van het medewerkersonderzoek dat in het najaar van 2021 is gehouden. Beteugeling van de soms als hoog ervaren werkdruk wordt met voorrang aangepakt. Ook wordt gezorgd voor verdere voorzieningen om de uitgangspunten voor het hybride werken, die in 2021 zijn vastgesteld, passend in te vullen, zowel op kantoor als thuis.

Het introductieprogramma en de permanente educatie van medewerkers zijn in 2021 herzien. In 2022 wordt een digitaal inwerkprogramma geïntroduceerd.

Financiën

In september 2021 is de subsidieregeling van ProDemos vanuit het ministerie van BZK verlengd tot en met december 2026. Het convenant op grond waarvan ProDemos de financiële bijdrage van de Tweede Kamer ontvangt loopt tot 2023. ProDemos is met de subsidieverstrekken in gesprek hoe kan worden voorzien in stijgende huisvestingslasten, ook op lange termijn (zie 6.7).

De nieuwe werkwijze met programma's binnen het Jaarplan heeft ook consequenties voor de financiële sturing van de organisatie. Deze kantelt van sturing op activi-

teiten naar programmasturing, in combinatie met sterkere control via het dashboard en de kwartaalrapportages.

Automatisering

Da afgelopen jaren heeft ProDemos zijn kantoorautomatisering volledig vernieuwd en naar de 'Cloud' gebracht. Hiermee is de veiligheid gediend en ook het vanuit huis werken gefaciliteerd. In 2022 wordt ingezet op verdere versteviging van de informatiebeveiliging en bewustwording onder medewerkers met awareness sessies over cybersecurity.

Het online reserveringssysteem is van vitaal belang voor de primaire processen van ProDemos. Er zijn al de nodige stappen genomen om het systeem te moderniseren. In 2022 worden de onderdelen 'planning' en 'ticketing' vervangen en worden klantgegevens in een nieuw systeem ondergebracht. Ook werkt ICT mee aan de ontwikkeling van het managementinformatiedashboard in het kader van de nieuwe Jaarplancycclus.

De techniek achter de interactieve programmaonderdelen in Den Haag en in het land vergt continue aandacht. Alle applicaties moeten up-to-date en veilig zijn. Zo zal in 2022 de software van een aantal programmaonderdelen herschreven worden. Ook wordt ICT in 2022 ingezet op de (door)ontwikkeling van nieuwe tools en interactieve programmaonderdelen zoals Parlement op school, Speak out loud en de gemeentelijke StemWijzer(s).

Communicatie

Communicatie speelt een belangrijke rol bij het verwezenlijken van de doelstellingen van ProDemos. Waar nodig wordt zowel de interne als de externe communicatie aangepast in lijn met het programmatisch werken. Communicatie speelt een belangrijke rol in het (nog beter) bereiken van de gedefinieerde doelgroepen.

ProDemos heeft de beschikking over een klantcontactcentrum voor eerstelijns klantcontact. In 2022 wordt het accountmanagement naar de bestaande klanten van ProDemos, waaronder onderwijsinstellingen, gemeenten, provincies en rechtbanken verstevigd. Hetzelfde geldt voor de relaties met onze Haagse partners, overkoepelende organisaties zoals onderwijsraden en instanties die groepen met een afstand tot de democratische rechtsstaat vertegenwoordigen. Dit kan ook in de vorm van netwerk-bijeenkomsten of deelname aan samenwerkingsverbanden.

Mogelijk gaat ProDemos actief bijdragen aan een door het ministerie van OCW beoogde structuur ter ondersteuning van scholen bij de uitvoering van de aangescherpte wet burgerschapsonderwijs.

Huisvesting

Aantrekkelijke en bij de opgave passende huisvesting op de juiste plek is van cruciaal belang voor een publieksinstelling als ProDemos. De minister van BZK wijst de huisvesting van ProDemos aan, overeenkomstig de Statuten. In 2022 is ProDemos in Den Haag gehuisvest aan de Hofweg 1 en op de Studio's in New Babylon als noodzakelijke uitvalsbasis in verband met de tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer in B67. In 2022 worden de ervaringen met het gebruik van New Babylon geëvalueerd onder medewerkers en bezoekers, waar nodig worden aanpassingen gedaan.

In 2022 wordt de huisvesting van ProDemos in Den Haag gezien in het licht van o.a. de logistieke beperkingen van het gebouw aan de Hofweg en de beoogde toename van het aantal leerlingen na terugkeer van het parlement naar het Binnenhof vanaf 2026. Er worden advies- en onderzoekskosten begroot met het oog op de voorbereiding van een besluit door de minister van BZK hierover in de loop van 2022. Voorts zal ProDemos in 2022 tijdelijk in samenwerking met het RVB het informatiecentrum voor de renovatie van het Binnenhof huisvesten, en bekijken we met hen de

mogelijkheden om ticketing en rondleidingen te verzorgen bij het door het RVB te ontwikkelen uitzichtpunt op de Mauritsstoren.

De capaciteit om bezoekers in Den Haag te ontvangen is fysiek beperkt. De doelstelling om mensen met de democratische rechtsstaat kennis te laten maken geldt echter landelijk. Daarom verkennen we in 2022 de mogelijkheid om ontwikkeling van regionale dependances en/of begeleiderpools tot een grotere landelijke dekking van de activiteiten te kunnen komen.

ONTWIKKELTRAJECTEN: EEN STERK PRODEMOS	Aanvang	Afronding
Werken aan een veilige en plezierige werkomgeving	2020	doorlopend
Implementatie PAS	2020	2022
Functiehuis	2021	2022
Ontwikkeling en implementatie accountmanagement	2021	2022
Evaluatie reorganisatie en verbeterplan	2022	2022
Uitwerking programmatisch werken (ontwikkeling vanaf 2023)	2022	2022
Inrichting planning en controlcyclus en management dashboard	2022	2023
Ontwikkeling kwaliteitszorg: MEL-methodologie en toolbox	2022	2023
Inrichten structureel (markt)onderzoek	2022	doorlopend
Verkenningen t.b.v. nieuwe locatie en groei in het land	2022	2024

Financiële kengetallen

SAMENVATTING BEGROTING	Resultaat 2020	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Baten				
Subsidie BZK	7.510.000	7.326.000	8.110.000	8.710.000
Subsidie Tweede Kamer	2.077.000	2.029.000	2.077.000	2.077.000
Subsidie Eerste Kamer	37.500	37.500	37.500	37.500
Baten gesubsidieerde activiteiten	346.929	926.950	570.500	529.800
Opbrengsten projectopdrachten	879.433	800.000	800.000	800.000
Overige inkomsten	47.022	5.000	1.000	0
	10.897.884	11.124.450	11.596.000	12.154.300
Lasten				
Interne uitvoeringskosten:				
Personeelskosten	5.236.463	5.675.285	6.046.000	6.440.000
Interne uitvoeringskosten:				
overige kosten	1.585.918	1.378.715	1.457.000	1.690.000
Kosten activiteiten	3.048.413	4.308.950	4.231.000	4.297.430
Saldo financiële baten en lasten	23.129	14.500	12.000	29.870
	9.893.923	11.377.450	11.746.000	12.457.300
Saldo	1.003.961	-253.000	-150.000	-303.000

PRODEMOS TOTAAL	Begrote kosten inzet personeel	Begrote overige kosten	Opbrengsten programma	Benodigde subsidie
Primair Onderwijs	493.190	226.750	92.700	627.240
Voortgezet Onderwijs	3.101.750	2.739.000	138.600	5.702.150
MBO	1.105.500	117.900	75.000	1.148.400
Volwassenen	1.234.630	394.250	261.000	1.367.880
Verkiezingen	443.400	184.030	0	627.430
interne organisatie	1.101.570	335.500	0	1.437.070
Totaal	7.480.040	3.997.430	567.300	10.910.170

* Vanwege de omslag naar het programmatisch werken is deze begroting vanaf 2021 anders opgebouwd dan voorheen. Daardoor is het dit jaar niet mogelijk op programmaniveau een terugblik te geven in de financiële kengetallen van 2020.

PROGRAMMA PRIMAIR ONDERWIJS:**De basis van democratisch besef**

Begrote kosten inzet personeel	493.190
Begrote overige kosten	226.750
Totale kosten	719.940

Opbrengsten programma	92.700
Begrote benodigde subsidie	627.240

PROGRAMMA VOORTGEZET ONDERWIJS:**Beleving van de democratische rechtsstaat**

Begrote kosten inzet personeel	3.101.750
Begrote overige kosten	2.739.000
Totale kosten	5.840.750

Opbrengsten programma	138.600
Begrote benodigde subsidie	5.702.150

PROGRAMMA MBO:**Klaar voor het burgerschap**

Begrote kosten inzet personeel	1.105.500
Begrote overige kosten	117.900
Totale kosten	1.223.400

Opbrengsten programma	75.000
Begrote benodigde subsidie	1.148.400

PROGRAMMA VOLWASSENEN:**Democratisch burgerschap stimuleren**

Begrote kosten inzet personeel	1.234.630
Begrote overige kosten	394.250
Totale kosten	1.628.880

Opbrengsten programma	261.000
Begrote benodigde subsidie	1.367.880

PROGRAMMA VERKIEZINGEN:**Goed geïnformeerd naar de stembus**

Begrote kosten inzet personeel	443.400
Begrote overige kosten	184.030
Totale kosten	627.430

Opbrengsten programma	0
Begrote benodigde subsidie	627.430

PROGRAMMA INTERNE ORGANISATIE

Begrote kosten inzet personeel	1.101.570
Begrote overige kosten	335.500
Totale kosten	1.437.070

Opbrengsten programma	0
Begrote benodigde subsidie	1.437.070

ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en Europa.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos
Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00
info@prodemos.nl
prodemos.nl

